

ACADEMIA ROMÂNĂ
SCOSAAR

Anexa nr.6

REZUMATUL TEZEI DE ABILITARE

TITLUL: CONTRIBUȚII LA ISTORIA CULTURII ROMÂNE
VECHI ȘI A LIMBII ROMÂNE LITERARE. STUDII DE
LEXICOLOGIE ROMÂNEASCĂ

Domeniul de abilitare: **Filologie**

Autor: **Maria ISTRATE**

Cercetător științific I, Departamentul de limbă literară și filologie
Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan Al. Rosetti” al Academiei Române

Teza intitulată *Contribuții la istoria culturii române vechi și a limbii române literare. Studii de lexicologie românească* prezintă activitatea științifică pe care am desfășurat-o după studiile doctorale (1998–2005) și după susținerea tezei de doctorat *Calcul lingvistic în stilul beletristic* (ianuarie 2006), precum și proiectele de cercetare aflate în derulare sau pe care urmează să le realizez în anii care vor urma. Lucrarea este structurată în două părți importante: *Realizări științifice și profesionale și Direcții de cercetare*.

Activitatea pe care am desfășurat-o după terminarea studiilor doctorale a continuat direcțiile conturate încă de la intrarea mea în colectivul departamentului de limbă literară și filologie din cadrul Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan – A. Rosetti”, respectiv editarea vechilor texte românești și studierea acestora din punct de vedere filologic și lingvistic, și s-a diversificat, totodată, prin atenția acordată studierii aspectelor etimologice ale vocabularului românesc.

În linii mari, cele trei coordonate pe care mi-am axat activitatea sunt: editarea textelor vechi în lucrări individuale sau colective, cercetarea limbii române și a limbii române literare în general și a lexicului vechilor scrieri românești, în special, și studii de lexicologie românească. Cele două părți ale tezei sunt structurate în funcție de aceste domenii principale.

Secțiunea intitulată *Filologie. Editarea vechilor texte românești* prezintă textele pe

ACADEMIA ROMÂNĂ
SCOSAAR

Anexa nr.6

care le-am editat și aspecte relevante extrase din studiile consacrate acestora. În editarea vechilor manuscrise românești am fost îndrumată, la începutul carierei mele, de Ion Gheție și Al. Mareș, care au fost, în succesiune, coordonatorii departamentului de filologie și limbă literară al Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”. Până la trecerea în neființă a lui Ion Gheție, survenită în 2004, mi s-a încredințat editarea și studierea sub raport filologic și lingvistic a trei manuscrise din secolul al XVII-lea, în cadrul colecției de *Cărți populare* conduse de Ion Gheție și Al. Mareș. Aceste ediții, elaborate în paralel cu stagiul de pregătire și redactare a tezei de doctorat, au marcat, fiecare în parte, evoluția mea ca filolog și mi-au deschis căi în studierea aprofundată a vechii române literare.

Sub coordonarea lui Al. Mareș, am editat, alături de colegii mei de la departamentul de limbă literară și filologie mai multe texte, fragmentar sau integral, care au fost publicate în *Crestomația limbii române vechi*, vol. al II-lea (2019). Deși nu a făcut inițial parte din planul de activitate al Institutului de Lingvistică, cercetarea dedicată celei mai vechi versiuni a romanului *Varlaam și Ioasaf*, realizată în cadrul unei burse postdoctorale derulate prin Academia Română în perioada 2011–2013, a avut ca rezultat volumul intitulat *Reflexe ale medievității europene în cultura română veche. Varlaam și Ioasaf în cea mai veche versiune a traducerii lui Udriște Năsturel*, apărut în 2013, și mai multe articole dedicate unor probleme punctuale ale scrierii.

În elaborarea edițiilor de text și a studiilor aferente acestora, de un real folos mi-au fost stagiile de cercetare științifică, desfășurate în cadrul schimburilor interacademice derulate prin Academia Română în bibliotecile și institutele de cercetare din Varșovia, Moscova și Sofia și stagiile aferente bursei postdoctorale, desfășurate în Marea Britanie la Universitatea din Manchester, Bodleyan Library din Oxford și British Library din Londra.

O componentă importantă a activității mele de cercetare a constituit-o cercetarea influenței slavone asupra limbii române literare. Studiile pe care le-am publicat în această direcție au în vedere atât unele aspecte teoretice, cât mai ales aspecte aplicate ale influenței slavone, cu rol foarte important în îmbogățirea vocabularului limbii române literare vechi. Cea mai importantă lucrare pe care am publicat-o în acest sens este *Influența slavonă asupra limbii române*, apărută în 2017 și precedată de articole în care am analizat anumiți termeni de

ACADEMIA ROMÂNĂ
SCOSAAR

Anexa nr.6

origine slavonă (Stanciu Istrate 2005, 2021), ori în care am dezbătut aspecte mai generale, ca distincția dintre împrumuturile slavone și cele vechi slave (Stanciu Istrate 2015), vitalitatea împrumuturilor slavone (Stanciu Istrate 2018), evoluția semantică a împrumuturilor slavone (Stanciu Istrate 2008, 2010⁵).

Sub îndrumarea profesorului Teodor Hristea, coordonatorul tezei de doctorat, m-am familiarizat cu instrumentele necesare studiilor de lexicologie. Volumul care valorifică teza de doctorat, intitulat *Calcul lingvistic în limba română. Cu specială referire la scrieri beletristice din secolul al XIX-lea*, a constituit prima monografie dedicată acestui fenomen mixt de îmbogățire a vocabularului din lingvistica românească. Lucrarea s-a bucurat de aprecierile specialiștilor și a fost distinsă cu premiul B. P. Hasdeu al Academiei Române în 2008. De atunci și până în prezent am scris mai multe studii care vin în completarea cercetării începute prin teza de doctorat, având ca obiect calcurile lingvistice înregistrate în scrierile epocii vechi sau cele apărute ulterior secolului al XIX-lea. Acestea au fost prezentate în cadrul acestei lucrări în capitolul intitulat *Studii de lexicologie românească*.

Activitatea mea profesională a implicat, totodată colaborarea cu Facultatea de Litere din cadrul Universității „Petrol și Gaze” din Ploiești unde am susținut, în perioada 2000–2004 cursuri și seminarii de *Limbă română contemporană (Vocabular. Semantică)* și *Etimologie românească*, și cu Facultatea de Litere din cadrul Universității din București, unde am susținut seminarul de *Istorie a limbii române literare*. Totodată, la Facultatea de Litere din Ploiești am coordonat teze de licență. Și aceste aspecte, alături de cele care decurg din realizările științifice și profesionale, demonstrează abilitățile mele în ceea ce privește coordonarea unei teze de doctorat, motivul alcătuirii și susținerii acestei teze.

În partea a doua a tezei am inclus o prezentare a proiectelor pe termen scurt și a proiectelor pe termen lung pe care urmează să le realizez. Este vorba despre proiectele aflate în derulare sau pe care urmează să le încep. Acestea au fost structurate în funcție de domeniul căruia îi aparține fiecare: *Studii de istorie a limbii române*, *Studii de lexicologie*, *Ediții de texte vechi românești*.

O listă cu posibile subiecte ale tezelor de doctorat pe care aș putea să le coordonez a fost inclusă înaintea listei de izvoare din care am extras exemplele analizate în cercetare și a listei lucrărilor bibliografice, prezentate abreviat pe parcurs.

Mistake